

- cash income of the population;
- cash expenses of the population;
- average level of education.

The unified indicator reflecting the level of economic development of the regions may also serve as the indicator of development. Such indicator used in the international practice of inter-country comparison, is the index of development of human potential. It is calculated on the basis of three indexes: longevity, educational level (including literacy of adult population) and the gross domestic product per capita.

Macro marketing becomes especially important today, when marketing of the country and its society makes the greatest satisfaction of people's needs and demands its primary goal. Multilateral comparisons on macro level enable to make branding of the territory, that is a purposeful formation of an image of a given country, city, region in the minds of citizens and world public opinion. Global connections and local roots acquire special importance in modern world.

In my opinion, the EU should accept all the countries of Europe such as Macedonia, Moldova, Ukraine, Belorussia and may it be that one day all these nations be counted amongst its member states. Even Russia at some time in the future should also take its rightful place in a unified Europe as another European member. However, some of these countries have some economical and political issues which must be resolved first.

7.5. ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ МАРКЕТИНГОВИХ МЕХАНІЗМІВ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОСОЮЗУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Метою Європейського Союзу є створення єдиного соціального простору за рахунок співпраці та об'єднання зусиль усіх країн. В основі його реалізації лежить маркетингових механізм, композиція складових якого сформована з ряду компонент різних модельних блоків соціальної політики.

Вивчення зарубіжного соціального досвіду показало, що у практиці стали загально визнаними запропоновані Г. Еспинг-Андерсеном (1990 р.) декілька моделей соціальної політики: *ліберальна* (або англосаксонська), *континентально-європейська* (консервативна) і *скандинавська* (або соціально-демократична) (Лайкман, 2000; Сергієнко, 2002; Esping-Andersen, 2008; Тюленева, 2019). В основу даної класифікації покладені принципи доступності, ступені охоплення населення та перерозподілу доходів у системах соціального забезпечення.

Ліберальна модель соціальної політики ґрунтується на наявності у суспільній свідомості віри в регулюючі можливості ринку та розвинутої системи приватної благодійності. Її формування відбувалося в умовах домінування приватної власності, ринкових відносин і під впливом ліберальної трудової етики (Велика Британія).

Ліберальна модель соціальної політики вирізняється від інших моделей мінімальним втручанням держави в ринкові відносини й обмеженим

застосуванням заходів державного регулювання. У внутрішньому валовому продукті державному сектору економіки належить лише незначна частка. Отже, домінуюча роль у соціальній сфері належить не державним органам, а приватним добродійним організаціям, створених за різними ознаками. Державний соціальний захист за умов впровадження даної моделі надається найбільш вразливим групам населення. Що ж стосується інших громадян, то вони повинні забезпечувати себе самотійно.

Соціальна підтримка громадян за умов реалізації ліберальної моделі здійснюється за рахунок розвинених систем страхування й при мінімальній втручанні держави, а проблеми, що виникають між підприємцями й найманими робітниками з приводу соціального захисту, вирішуються переважно через профспілки.

Для ліберальної моделі характерне надання адресної соціальної допомоги найбільш вразливим верствам населення при посиленні страхового принципу фінансування соціальних програм, а також зростання ролі особистих коштів в оплаті соціальних послуг. Держава з бюджету фінансує лише послуги, включені в список мінімальних гарантій. Матеріальна допомога має адресну спрямованість і надається лише за наявності необхідних та перевірених підстав.

Континентально-європейська (консервативна) модель впроваджена в країнах із соціально орієнтованою ринковою економікою (Німеччина, Австрія, Італія, Франція, Голландія), орієнтована на правове регулювання системи соціального забезпечення.

Основним завданням континентально-європейської моделі є розв'язання соціальних проблем. Необхідно зазначити, що відповідальність окремого підприємця замінена системою їх обов'язкової колективної відповідальності під контролем держави. Модель припускає наявність корпоративної системи соціального захисту в рамках підприємств. Уряд активно підтримує соціальне партнерство як механізм узгодження інтересів найманих робітників і роботодавців, інструмент регулювання класової боротьби з метою підвищення рівня соціальної захищеності зайнятого населення.

Корпоративний тип поєднує такі риси як: яскраво виражену стратифікацію за рівнем доходу, так і по соціальному статусу; бюджетні відрахування на соціальні заходи приблизно дорівнюють страховим внескам працівників і роботодавців; основні канали перерозподілу перебувають або в руках держави, або під її контролем.

Держава надає перевагу системі страхового захисту, завдяки чому розмір соціальної допомоги перебуває в пропорційній залежності від трудових доходів і розмірів відрахувань на страхові платежі (Церкаевич, 2002).

Відмінною рисою континентально-європейської моделі є "самоврядність" страхових кас, що перебувають у спільному веденні власників підприємств і впливових профспілок, які представляють інтереси найманих робітників. Розмір гарантованих виплат у випадку безробіття залежить від виробничого стажу, а строки – від тривалості сплати страхових внесків, їхньої величини й віку

працівника. У багатьох країнах ЄС період виплат допомоги з безробіття збільшений для осіб старше 50 років.

Скандинавська (соціально-демократична) модель характеризується тим, що базове забезпечення всіх громадян країни відбувається з державного й місцевого бюджетів, сформованих за рахунок податків (Швеція, Норвегія, Фінляндія, Данія, Нідерланди, Швейцарія). На відміну від ліберальної моделі, де кожен сам піклується про свій добробут і забезпечення, ця модель соціальної політики заснована на концепції “солідарності”, у якій соціальний захист розглядається як справа всього суспільства, а не окремо взятих індивідів.

Розвинутий державний сектор економіки служить основою фінансування соціальної сфери. Частка державних витрат у ВВП становить у Швеції 66 %, у Данії – 61 %, у Фінляндії -56 % (Europe-2020) [5]. Основна частина цих витрат іде на задоволення соціальних потреб населення, а іншу частину становлять трансферні платежі. Держава забезпечує високий рівень якості й загальнодоступності соціальних послуг (безкоштовне медичне обслуговування, освіту, тощо). Отже, сутність даної моделі соціальної політики полягає в ефективному виробництві, повній зайнятості, об'єднанні роботодавців і профспілок, договірних відносин між ними, високим рівнем перерозподілу суспільного продукту. Соціальна політика фінансується державою з бюджетних коштів (через систему оподаткування). Держава забезпечує реалізацію гарантованих прав і дій соціального захисту, відповідає за активне функціонування різних недержавних соціальних служб. Це можливо при наявності сильного й децентралізованого управління.

Відзначені моделі не зустрічаються в чистому виді, являючи собою “ідеальні типи” соціальної держави, кожний з яких має свої переваги та ризики. На практиці можна спостерігати сполучення елементів ліберальної, корпоративної й соціал-демократичної моделей при явній перевазі рис однієї з них.

Реалізація моделей соціальної політики та політики зайнятості в країнах-учасницях ЄС та Україні передбачає запровадження правового інструментарію.

У своєму розвитку вона пройшла кілька етапів, які супроводжувались вдосконаленням маркетингового механізму функціонування соціальної політики, розширенням компетенції наднаціональних органів, створенням нових структур, здатних конструктивно відповісти на виклики часу.

Одним із перших законодавчих документів, врегульовуючих питання розвитку соціальної сфери, слід вважати “Програму соціальних дій на 1972-1974 рр.” (1972 р.). Реалізацію Програми значною мірою зірвала економічна криза, що почалася. Незважаючи на те, що до кінця 1990-х рр. соціальна політика ЄС в цілому оформилася, її здійснення стикається з низкою проблем. Серед них необхідно виділити розширення компетенції органів ЄС у соціальній сфері, збільшення числа соціальних інститутів комунітарного рівня, реалізацію принципів конвергенції і гармонізації.

Реалізація завдань у соціальній сфері базується на основоположних документах: Єдиний європейський акт (ЄСА), Хартія основних соціальних прав трудящих Співтовариства. Дані акти гарантують права на:

- вільне пересування та свободу вибору занять;
- працю і справедливу винагороду, поліпшення умов праці;
- соціальний захист;
- свободу асоціацій і колективних договорів;
- професійну підготовку;
- рівне ставлення до чоловіків і жінок на ринку праці на роботі;
- право на інформацію, консультації і участь;
- охорону здоров'я та безпеку на робочому місці;
- захист дітей та підлітків;
- гідні умови життя для людей похилого віку;
- залучення інвалідів у суспільство та інвалідів у суспільство та трудове життя.

Зазначити необхідно, що Хартія основних соціальних прав трудящих Співтовариства, не розширила компетенції Співтовариства в соціальній сфері. Однак Комісія висунула низку законодавчих пропозицій у рамках програми соціальних дій, що була опублікована ще до прийняття Хартії. У цій програмі пропонувалися комунітарні дії в соціальній сфері. Комісія керувалася трьома принципами: субсидіарності, розмаїтості систем культур і національної практики та сприяння конкурентоспроможності підприємств. Для введення в дію положень Хартії та програми були необхідні зміни інституціонального характеру й розширення законодавчої бази в соціальній сфері.

Іншим документом є Маастрихтський договір про Європейський Союз (1992 р.). Договір і його додатки (Угода про соціальну політику й Протокол про соціальну політику) передбачали певні зміни інституціонального характеру й визначали поле діяльності Союзу в соціальній сфері. В основному тексті Договору були розділи, що стосувалися безпосередньо соціальної сфери: розділ VIII «Соціальна політика, освіта, професійне навчання й молодь» і розділ XIV «Економічне й соціальне зімкнення». В Угоді чільне місце відводилося соціальному діалогу між підприємцями й трудящими як одному з важливих інструментів соціальної політики. Відзначимо, що Ст. 7 Угоди передбачала складання Комісією щорічної доповіді з соціальних питань і подання звіту в Європейський парламент, Європейську раду й Економічний соціальний комітет. За Європейським парламентом залишалося право залучати Комісію для складання доповідей з особливих проблем, що стосуються соціального стану трудящих.

Іншим документом, врегульовуючим питання розвитку соціальної сфери, є підписаний Амстердамський договір (1997 р.) про Європейський союз, в який включено розділ "Соціальна політика, освіта, професійне навчання, молодь". Ним визначено рамки компетенції, завдання і методи діяльності органів Співтовариства в цій галузі. Відповідно у Ст. 18 зазначено, що до обов'язків Європейської Комісії входить сприяння співробітництву між державами-членами в питаннях зайнятості, трудового законодавства, умов праці, професійної підготовки та ін. У Єдиному

європейському акті спостерігається подальше розширення повноважень інституцій ЄС у соціальній сфері.

Необхідно зазначити, що вирішення соціальних проблем пов'язано з іншими розділами Договору про ЄС: "Зайнятість", "Вільний рух осіб, послуг і капіталу", "Захист споживачів" "Громадська охорона здоров'я", "Економічна і соціальна згуртованість", "Навколишнє середовище". Європейська Комісія регулярно готує і удосконалює програмні документи соціального розвитку Європи, які в своїй сукупності формують цілісний маркетинговий механізм реалізації соціальної політики.

Необхідно зазначити, що Європейським Союзом (2010 р.) прийнято стратегічний план розвитку Європейського Союзу «Європа–2020», основні цілі якого зображено на рис. 7.12. (Олещенко, 2020; Регіональна політика, 2016).

<ul style="list-style-type: none"> Рівень зайнятості населення віком від 20 до 64 років має збільшитися від поточних 69% до принаймні 75%, зокрема, через більше залучення жінок, працівників, літнього віку та кращої інтеграції мігрантів у трудові ресурси
<ul style="list-style-type: none"> Інвестування 3% внутрішнього валового продукту ЄС у науково-дослідну діяльність
<ul style="list-style-type: none"> Досягнення цілі у сфері освіти, що полягає у подоланні проблеми наявності осіб, що залишають школу, а саме – скорочення їх кількості до 10% порівняно з теперішніми 15%, одночасно збільшуючи частку населення у віці 30-34 роки з вищою освітою з 31%, приблизно до 40%
<ul style="list-style-type: none"> Кількість громадян, що живуть на рівні, нижчому за національно визначену межу бідності, повинно бути зменшеним на 25%, дозволяючи тим самим майже 20 мільйонам осіб вийти з цієї ситуації

Рисунок 7.12. Основні цілі Європейського Союзу в рамках Стратегії «Європа–2020»

Для сприяння прогресу висувається сім провідних ініціатив за кожною пріоритетною темою, п'ять з яких пов'язані з соціальною сферою (табл 7.4) (Еуроре, 2020; Олещенко, 2020).

Таблиця 7.4. Соціальні інноваційні ініціативи в рамках Стратегії «Європа–2020»

Назва	Коротка характеристика
«Інноваційний Союз»	для покращення рамкових умов і доступу до фінансових досліджень та інновацій, з тим, щоб забезпечити перетворення інноваційних ідей на продукти та послуги, що сприятиме розвитку та створенню робочих місць
«Молодь в русі»	для підвищення ефективності систем освіти та сприяння вступу молоді на ринок праці
«Програма в галузі цифрових технологій для Європи»	спрямована на прискорення розвитку високошвидкісного в Інтернет, з тим, щоб компанії та домогосподарства мали змогу використовувати переваги єдиного ринку цифрових послуг
«Програма для нових умінь та робочих місць»	для модернізації ринків праці та розширення можливостей людей завдяки розвитку їх навичок протягом життя з метою їх участі у трудовому житті досягнення кращої координації між попитом і пропозицією на трудові ресурси, в тому числі шляхом мобільності трудових ресурсів
«Європейська платформа проти бідності»	спрямована на забезпечення соціально-територіальної згуртованості, щоб переваги економічного зростання та створення робочих місць розповсюджувалися на якнайширше коло населення, а люди, що живуть в умовах бідності і соціальної ізоляції мали можливість жити гідним життям і брати активну участь в житті суспільства

Згідно із завданнями Стратегії «Європа-2020» всеохоплююче зростання передбачає активну боротьбу з бідністю, часткове вирішення питання подано в «Європейській платформі проти бідності» (рис. 3). (Europe, 2020; Олещенко, 2020).

<p>На рівні ЄС Європейська комісія буде працювати над тим, щоб:</p> <ul style="list-style-type: none">• перетворити відкритий метод координації питань, пов'язаних із соціальним відторгненням та соціальним захистом на платформу із співпраці, експертної оцінки та обміну передовим досвідом, а також на інструмент для стимулювання участі державних і приватних зацікавлених сторін в зниженні соціального відторгнення, а також вжити конкретних заходів, в тому числі шляхом цільової підтримки структурних фондів, особливо Європейського соціального фонду;• розробити та реалізувати програми, спрямовані на сприяння соціальним інноваціям для найуразливіших прошарків населення, а також розробити нову програму для інтеграції мігрантів, визначити шляхи кращого доступу до системи охорони здоров'я	<p>На національному рівні держави - члени повинні:</p> <ul style="list-style-type: none">• сприяти забезпеченню спільної колективної та індивідуальної відповідальності щодо боротьби проти бідності та соціального відторгнення;• визначити та вжити заходи, спрямовані на конкретні обставини груп особливого ризику (як, наприклад, стосовно неповнолітніх сімей, жінок літнього віку, меншин, циган, інвалідів та бездомних);• повною мірою використати свої системи соціального захисту та пенсійного забезпечення, з тим, щоб забезпечити адекватну підтримку доходів і доступу до медичного обслуговування
--	---

Рисунок 7.13. Європейська платформа проти бідності

Джерело: (Europe, 2020; Олещенко, 2020)

З метою розвитку та поліпшення рівня соціальної політики Європейським Парламентом, Радою Європейського Союзу, Європейською Комісією було проголошено Європейський стовп соціальних прав (2017 р.), який являє собою збірку 20 принципів і прав. Метою цих принципів є зміна соціального простору Європейського Союзу шляхом підвищення якості трудових та соціально-побутових умов серед держав-членів. Стовп заохочує держав-членів до модернізації своїх соціальних стандартів, політики зайнятості, а також законодавства.

Програма запровадження Європейського стовпа соціальних прав передбачає впровадження розробленого плану. Це стосується питання імплементації принципів країнами-учасницями Європейського Союзу на державному рівні.

Значна увага приділяється реалізації встановлених Директивою прозорих та передбачуваних умов праці для всіх працівників. Відповідно до цієї Директиви усі працівники в ЄС матимуть право на: повну інформацію про основні аспекти роботи, яка повинна бути отримана працівником раніше, у письмовій формі; обмеження тривалості випробувального періоду на початку роботи; можливість пошуку додаткової роботи, забороняючи положення про ексклюзивність та обмежуючи положення про несумісність; інформування працівника, коли відбуватимуться роботи, для працівників із дуже непередбачуваним графіком роботи, як у разі роботи на вимогу; законодавство про боротьбу зі зловживаннями на роботі за трудовим договором із нульовим робочим часом; отримання письмової відповіді на запит про переведення на іншу, більш безпечну роботу; одержання доступу до безоплатного обов'язкового навчання, яке зобов'язаний забезпечити роботодавець (Directive, 2019; Олещенко, 2020).

Європейською Комісією (2020 р.) прийнято пропозиції щодо прийняття фінансової рамки 2021–2027 рр., яка містить основні напрями щодо розподілу бюджету та підтримки ініціатив держав-членів. Основною сферою інвестування (65–85% ресурсів Європейського фонду регіонального розвитку та Фонду згуртованості) буде розвиток інновацій і цифрових трансформацій у регіонах, підтримка малого та середнього бізнесу, а також розвиток поновлюваних джерел енергії та боротьба зі зміною клімату.

Політика згуртованості продовжуватиме інвестування в усіх регіонах із низьким рівнем зростання та низьким рівнем доходу в Південній та Східній Європі, а також розв'язання проблем, пов'язаних із бідністю, у багатших державах-членах.

Відповідно до статистичних даних номенклатури територіальних одиниць для цілей статистики (NUTS2) у рамках структурної політики Європейського Союзу, враховуючи показники вираження валового внутрішнього продукту до стандартів купівельної спроможності, показники порівняння економіки регіонів Європи за 2014-2016 рр. мають (A more tailored approach, 2018):

- менш розвинуті регіони країн з індексом < 75% (Португалія, південні регіони Іспанії, о. Сицилія, південь Італії, Хорватія, Угорщина, Словаччина, північні регіони Чехії, Польща (крім регіону Варшави), Румунія, Болгарія (крім північно-західного регіону), Греція, Латвія);

- перехідні регіони країн з показником 75–100% (Іспанія (північно-західні, південно-східні регіони), більша частина регіонів Франції, східні регіони Італії, північ Ірландії, північно-східна Німеччина, південь Чехії, західні регіони Польщі, Естонія, Литва, Фінляндія, західні регіони Болгарії, більша частина регіонів Бельгії);

- більш розвинуті регіони Країни з показником $\geq 100\%$ (північно-східні регіони Іспанії, північна Болгарія, Нідерланди, Германія, Данія, Франція (південно-східний регіон та регіон Париж), більша частина регіонів Італії, Австрія, Швеція, центральний регіон Польщі (Варшава), Фінляндія (регіон м. Гельсінкі).

У напрямі єдиного ринку, інновацій та цифрових технологій Європейським Союзом розгорнуто програму InvestEU, яка підтримує різні сфери політики (стійка інфраструктура; дослідження, інновації, диджиталізація; малий бізнес; соціальні інвестиції і навички). (InvestEU, 2018).

Інвестиції в соціальну сферу спрямовані на досягнення європейського рівня соціальних прав, модернізації інфраструктури освіти та охорони здоров'я, підтримку європейської культури та творчості (InvestEU, 2018). Прикладом запровадження програми є організація "Erasmus" (Фінляндія). Фонд, який інвестує в соціальний вплив, фінансує схему інтеграції тисяч мігрантів та біженців на фінський ринок праці, надаючи допомогу в навчанні та пошуку роботи. Що ж стосується питання інших напрямів фінансової програми 2021–2027 рр., то політика Європейського Союзу зосереджена на підтримку та розвиток довкілля, міграції та управління кордонами, безпеку та оборону, спільна зовнішня політика та міжнародне співробітництво. (EU budget, 2021).

Програма Європейського стовпа соціальних прав передбачає створення Європейського соціального фонду плюс (ESF +) як головного інструменту для інвестування в людей з метою побудови більш соціальної та інклюзивної Європи (A new, 2021). ESF + спрямований на підтримку держав-членів у подоланні кризи, спричиненої пандемією коронавірусу, досягненні високих рівнів зайнятості, справедливого соціального захисту та кваліфікованої, стійкої робочої сили, готової до переходу до зеленої та цифрової економіки. ESF + фінансує реалізацію принципів з Європейського стовпа соціальних прав через дії у сфері зайнятості, освіти та навичок та соціальної інтеграції. Загальний бюджет ESF + становить 88 мільярдів євро (у цінах 2018 р.) (A new, 2021).

Відповідно до політичної угоди, ESF + необхідно:

- інвестувати в молодь, яка особливо сильно постраждала від соціально-економічної кризи після спалаху коронавірусу. Держави-члени, які перевищують середній рівень ЄС серед молодих людей, які не працюють, не навчаються та не навчаються повинні виділити щонайменше 12,5% своїх ресурсів ESF + на допомогу молодим людям;

- підтримувати найбільш вразливі групи, які страждають від втрати робочих місць та скорочення доходів. Держави-члени повинні виділити щонайменше 25% своїх ресурсів ESF + для сприяння соціальній інтеграції;

- надавати продовольство та основну матеріальну допомогу найбільш знедоленим шляхом інтеграції до ESF + поточного Фонду європейської допомоги найбільш знедоленим (FEAD). Усі держави-члени виділять щонайменше 3% своїх ресурсів ESF +;

- інвестуйте в дітей, які постраждали від наслідків кризи. Держави-члени з рівнем дитячої бідності, що перевищує середній рівень ЄС, повинні використовувати принаймні 5% своїх ресурсів ESF Plus для вирішення цієї проблеми;

- усі інші держави-члени повинні виділити відповідну кількість своїх ресурсів ESF Plus на цілеспрямовані дії для боротьби з дитячою бідністю.

Окрім діючих нормативно-правових актів ЄС існує нормативно-правова база надання соціальних послуг у окремих країнах, яка має три основні типи (Найда, 2020):

- соціальний як процес розширення інституту суспільної власності;
- функціональний як процес використання частини чистого грошового доходу на потреби соціально-матеріального й соціально-духовного розвитку людини;
- формаційний як процес розширення суспільногій квазісуспільного секторів національної економіки.

У Німеччині нормативно-правове забезпечення соціального розвитку побудоване таким чином, що кожному громадянину гарантовані базові потреби людини (харчування та житло).

Основним законом щодо надання соціальних послуг є Федеральний закон Німеччини про соціальне страхування (1994 р.), у якому визначено, що «соціальна допомога – це гарантований державою прожитковий мінімум, що виплачується

міськими комунами громадянам, які опинилися у важкій матеріальній ситуації» (Палагнюк, 2018).

Завдання соціальної допомоги відповідно до закону полягає в забезпеченні гідного життя і наданні допомоги людині забезпечувати себе і членів родини. Право на отримання соціальної допомоги має людина, яка опинилася в тяжкій життєвій ситуації, постійно й легально проживає в Німеччині.

Іншими документами, що врегульовують питання соціального забезпечення Німеччини складають такі закони, як Федеральний закон про соціальну допомогу, Акт про благополуччя дітей та молоді, Закон про осіб з обмеженими можливостями та ін. (Шапошников, 2014).

Французька модель соціального забезпечення населення вважається однією знайдревніших серед тих, що функціонують нині. Вона дістала назву консервативно-корпоративістської (франко-німецької), і являє собою поєднання двох інших моделей (беверіджиської та бісмаркської) (Грициняк, 2016).

Основним документом, який забезпечує соціальний захист населення Франції є Кодекс соціального забезпечення (1956 р.), яким визначено, що соціальне забезпечення захищає працівників та членів їхніх сімей від будь-яких ризиків, які можуть позбавити їх можливості заробляти на життя. Кодексом закріплено різні види соціального страхування (страхування по хворобі; страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань; страхування по старості; страхування на випадок безробіття; сімейне страхування тощо). Зазначимо, що Кодекс соціального забезпечення не є єдиним кодифікованим нормативно-правовим актом у соціальній сфері. Так, Новосельська І.В. відзначає, що, окрім Кодексу соціального забезпечення існує Кодекс взаємного страхування (2000 р.), який містить норми, що регулюють соціальне забезпечення населення (Новосельська, 2017). Окремі положення про соціальне забезпечення містяться у Трудовому кодексі, Кодексі цивільних і військових пенсій державної служби тощо.

Система соціального забезпечення громадян у Франції включає:

1. Пенсійне забезпечення за рахунок державних коштів охоплює основну масу пенсіонерів. Пенсійна система складається з п'яти підсистем: базові режими для найманих працівників, додаткові режими, спеціальні режими для окремих категорій зайнятих, базові режими для ненайманих працівників, додаткові (факультативні) режими (Салькова, 2017). Кожна з них має свою специфіку, що проявляється у фінансуванні, віці виходу на пенсію, тривалості страхового стажу для отримання повної пенсії, а також методиці вирахування розміру пенсії.

2. Медичне забезпечення охоплює 80% населення країни (Григоращ, 2007). Фінансування системи охорони здоров'я у Франції здійснюється за рахунок таких джерел фінансування як: загального бюджету, обов'язкового медичного страхування (основне джерело фінансування), особистих коштів громадян. Провідну роль відіграє обов'язкове медичне страхування, в рамках якого працівники та підприємства в обов'язковому порядку регулярно сплачують внески до страхової каси. Воно є обов'язковим і оплачується працівником (1/4) і роботодавцем (3/4). Кожна особа у Франції, що має роботу, зобов'язана

відраховувати кошти в національну систему соціального забезпечення, і має право на користування її благами.

3. Систему підтримки сім'ї здійснюється переважно за рахунок підприємств, внески яких розраховуються з усього фонду виплаченої заробітної плати. Ці внески, а також частка держави перерозподіляються Національною касою сімейних допомог, а також допомог цільового характеру. Система підтримки сім'ї гарантує фінансову допомогу всім сім'ям, незалежно від доходів, а також додаткові послуги (оплату дитсадків тощо).

4. Допомогу по безробіттю виплачують особам, які втратили роботу через Національний міжпрофесійний торгово-промисловий центр зайнятості (ЮНЕДІК) (Романець, 2012). Є категорія безробітних, що не мають права на пряму матеріальну допомогу, оскільки вони не працювали і не робили відрахувань у страхові фонди. Щодо таких осіб застосовуються виплата допомоги на працевлаштування, призначеної для сприяння впошуках роботи чи повернення до неї, що надає їй новаторський соціальний характер. Допомога фінансується переважно державою і розподіляється через каси сімейних допомог.

На відміну від Німеччини та Франції Конституція України є базовим законодавчим актом, який врегульовує питання реалізації соціальної політики в Україні (Конституція України зі змінами, 2014). Крім Конституції України нормативно-правову базу з питань соціального розвитку складають: Кодекс законів про працю України; Закон України «Про ратифікацію Європейської соціальної хартії»; Закон України «Про зайнятість населення»; Закон України «Про біженців»; Закон України «Про іміграцію»; Закон України «Про прожитковий мінімум»; Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії»; Закон України «Про ратифікацію Угоди про позику між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку» тощо. Значним доробком є нормативно-правові акти у сфері житлово-комунальних послуг (Житловий кодекс України; Закон України «Про житловий фонд соціального призначення»; Постанова КМУ «Про затвердження Типового положення про соціальний гуртожиток» тощо), а також нормативно-правові акти у сфері охорони здоров'я (Закон України «Про основи законодавства України про охорону здоров'я»; Закон України «Про охорону праці»; Закон України «Про інформацію»; Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»; Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб»; Закон України «Про протидію захворюванню на туберкульоз»; Закон України «Про лікарські засоби» тощо). Увага надається і нормативно-правовим актам у сфері освіти (Закон України «Про освіту»; Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»; Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»; Закон України «Про вищу освіту»; Закон України «Про наукові парки» тощо).

Основними цілями нормативно-правового забезпечення в соціальній сфері є: максимальне збереження фізичного, інтелектуального, духовно-етичного потенціалу країни; формування ефективної системи трудової мотивації, яка відповідає вимогам сучасного ринку праці. Без цього неможливий економіко-

правовий підйом, ефективна економіка, повноцінний ринок; створення інституціональних і соціально-економічних передумов для реалізації громадянами, різними суспільними прошарками і групами населення своїх потреб та інтересів, прояву своєї активності й розкриття особистості. Саме це створює передумови громадянського суспільства, особистої свободи, реальної демократії (Ткач, 2013).

Держава як суб'єкт реалізації соціальної політики у сфері нормативного забезпечення гарантує можливість ефективної взаємодії соціальних груп та інших елементів соціальної структури як суспільно впорядкованого і суспільно захищеного системного процесу. Соціальний стан, у якому нині перебуває Україна, характеризується зниженням соціальної відповідальності держави, що впливає на зростання бідності, порушенням соціально-економічних і трудових прав, поглибленням тонізації трудових відносин, що своєю чергою свідчить про необхідність створення нової моделі нормативно-правового регулювання цих відносин.

Розбудова фінансової системи України як один із механізмів правового регулювання соціальної сфери внесла суттєві новації в управління фінансовими ресурсами територіальних громад. Цьому сприяла демократизація суспільних відносин, формування громадського суспільства, що стимулювало внесення змін до системи управління на місцях. Проголошена децентралізація, делегування повноважень територіальним органам влади у здійсненні господарського, соціального, культурного будівництва супроводжувалося формальним закріпленням за ними фінансових ресурсів (Матусяк, 2009).

В Україні кошти, що спрямовуються на соціальний захист населення, залежать від фінансових можливостей держави, які визначаються обсягом внутрішнього валового продукту та науково обґрунтованим обсягом фонду споживання. Збільшити видатки на соціальний захист населення можна тільки за умови внесення змін до нормативно-правових актів у частині зростання обсягу ВВП, тоді більше коштів держава зможе виділяти на соціальний захист населення.

Соціальна політика ЄС реалізується за допомогою розгалуженої системи інститутів. Причому кожен з них діє у межах повноважень, якими наділений відповідно до основних договорів (Лісабонський договір про внесення змін у Договір про Європейський Союз і Договір про устанovu Європейського Співтовариства).

Таким чином, дослідження досвіду ЄС показали, що соціальна політика держави формується з урахуванням історичних умов країни, які впливають на характер і особливості таких аспектів соціальної політики, як політика доходів населення (життєвий рівень, споживчий кошик, матеріальний добробут); політика у сфері праці та трудових відносин (оплата праці, охорона праці та соціальне страхування, зайнятість населення та ін.); соціальна підтримка та захист непрацевдатних та малозабезпечених верств населення (пенсійне тощо); темпи та пріоритети розвитку галузей соціальної сфери (охорона здоров'я, освіта, наука, культура, спорт тощо); соціоекологічна політика (створення сприятливих умов для праці, відпочинку); політика у сфері розвитку соціальної інфраструктури (житло, транспорт, дороги, зв'язок, торговельне та побутове обслуговування); міграційна політика (міграція,

захист прав та інтересів співвітчизників за кордоном, зовнішня трудова міграція); політика щодо окремих категорій населення (сімейна, молодіжна, політика щодо інвалідів, людей похилого віку тощо).

Аналіз моделей, підходів, принципів, які більшість сучасних держав покладає в основу своєї соціально-політичної діяльності або в основу хоча би своїх політичних декларацій, дає можливість виділити наступні принципи соціальної політики: принцип соціальної справедливості, принцип соціальних гарантій, принцип соціальної компенсації, принцип соціальної солідарності, принцип індивідуальної соціальної відповідальності, принцип соціального партнерства та принцип субсидіарності (підтримки).

Отже, в сучасних умовах для ефективної імплементації досвіду країн Євросоюзу та реалізації інноваційних маркетингових механізмів соціальної політики необхідно врахувати і проводити наступне:

- досліджувати та здійснювати порівняльну оцінку існуючої якості життя соціальних верств і соціальних груп населення, а також якості суспільства в конкретний період часу;

- передбачати та прогнозувати потенційні зміни положення соціальних спільнот під впливом діючих соціально-економічних та політичних факторів;

- розробляти та коригувати програми дій щодо соціального розвитку суспільства, враховуючи економічні стани та можливості суспільства.

Соціальна політика причетна до всіх основних сфер суспільного життя, а не тільки до соціальної сфери. Суспільні відносини прямо чи опосередковано впливають на становище і можливості розвитку різних соціальних спільнот, тому на стадії побудови механізмів соціальної політики необхідно також враховувати: пріоритетне значення проблем соціальної захищеності населення в умовах ринку; істотне підвищення ролі особистого трудового вкладу в задоволенні матеріальних, побутових та соціально-культурних потреб населення; формування все більшого попиту на соціальне партнерство; зростання значення координації дій державного центру, регіонів і місцевого самоврядування, спрямованих на соціальний розвиток.